

Nr 352.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående understöd åt vissa folkskolläraryänkor; given Stockholms slott den 26 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att en var av folkskolläraryänkorna Märta Fredrika Sundblad i Göteborgs Vasa-församling, Charlotta Jansson i Misterhults församling, Elna Andersson i Degeberga församling, Maria Lindholm i Sventorps församling, Inga Modéen i Åsenhöga församling och Inga Helena Norlander i Norra Fågelås församling må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå till Charlotta Jansson från och med den 1 februari 1918 och till de övriga från och med den 1 januari 1918.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde:

Understöd
åt vissa folk-
skolläraryr-
änkor.

I särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t hava folkskolläraryränkorna Märta Fredrika Sundblad i Göteborgs Vasa-församling, Charlotta Jansson i Misterhults församling, Elna Andersson i Degeberga församling, Maria Lindholm i Sventorps församling, Inga Modéen i Asenhöga församling och Inga Helena Norlander i Norra Fågelås församling anhållit om understöd.

Innan jag närmare yttrar mig om nämnda ansökningar, anser jag mig böra erinra om riksdagens beslut år 1917 i ett liknande ärende.

Enligt riksdagens skrivelse den 12 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatsens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, medgav riksdagen, i anledning av en inom riksdagen väckt motion, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskolläraryrarnas änke- och

pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av 300 kronor finge från och med den 1 januari 1917 å allmänna indragningsstaten utgå till folkskolläraren Nils Nilssons i Vik änka Karna Nilsson.

Riksdagen anförde därvid bland annat:

Såsom av utredningen i ärendet framgår, har Nilsson visserligen icke begagnat sig av det tillfälle, som varit honom liksom övriga samtida folkskollärare berett, att genom inträde i folkskollärarnas änke- och pupillkassa sörja för ankans underhåll och därtill erhålla bidrag av statsmedel. Enligt riksdagens mening tala emellertid starka billighetsskäl för att staten i detta fall träder hjälpende emellan, och har riksdagen därför ansett sig böra bevilja pension åt ankan Nilsson. Beträffande beloppet må först erinras, att, såsom också direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning i avgivet yttrande framhåller, om Nilsson inträtt i kassan, hans änka skulle från den 1 april 1914 hava kommit i åtnjutande av en årlig pension från kassan till belopp av 150 kronor. I detta sammanhang må vidare erinras, hurusom förlidet års riksdag, i anledning av enskild motionärs framställning, beviljade ett förslagsanslag å 65,000 kronor att från och med den 1 januari 1917 utgå till sådana behövande folkskolläraränkor med eller utan barn, vilka från folkskollärarnas änke- och pupillkassa åtnjöte lägre pension än 300 kronor, och med sådant belopp, att pensionen och understödet för envar av dem komme att tillsammans utgöra 300 kronor. Den pension å 150 kronor, som under här ovan angivna förutsättning skulle hava tillfallit ankan Nilsson, hade alltså med tillämpning av sistnämnda grunder från och med början av innevarande år kommit att utfyllas med understöd av statsmedel till enahanda belopp. Under sådana förhållanden har riksdagen ansett sig böra medgiva, att pensionen för ankan Nilsson bestämmes till 300 kronor, att utgå på sätt i motionen blivit föreslaget.

Jag övergår härefter till förberörda ansökningar.

Av dessa ansökningar jämte vid desamma fogade intyg och övriga handlingar inhämtas följande uppgifter beträffande de sökande:

Märta Fredrika Sundblad, född Svensdotter, änka efter folkskolläraren Per Gustaf Sundblad, är 63 år samt lever ogift. Per Gustaf Sundblad, som under 31 år tjänstgjort såsom folkskollärare i Vinköls församling, erhöil avsked från och med den 1 juni 1891 med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning samt avled år 1914. Från fattigvården i Göteborg, där ankan Sundblad nu är bosatt, åtnjuter hon ett månatligt understöd såsom bidrag till sin försörjning. Enligt intyg av vederbörande pastor befinner hon sig i behövande omständigheter.

Charlotta Jansson, född Kjöhll, änka efter folkskolläraren Johan Gustaf Jansson, är 78 år samt lever ogift. Mannen, som under 38 år tjänstgjort som folkskollärare inom Misterhults skoldistrikt, erhöil avsked med pension år 1901 samt avled i januari

1918. Enligt intyg av vederbörande kommunalnämnsordförande är änkan Jansson medellös och kan ej av barn eller andra närstående anförvanter vänta någon hjälp. Jämlikt företedd bouppteckning uppgick behållningen i boet efter mannen till 1,001 kronor 10 öre att fördelas mellan änkan och 15 makarnas bröstarvingar.

Elna Andersson, änka efter folkskolläraren Ola Andersson, är 83 år samt lever ogift. Ola Andersson, som under 33 år tjänstgjort som folkskollärare i Östra Sönnarslövs församling, erhöll avsked med pension år 1888 samt avled år 1909, allt enligt sökandens egna uppgifter. Änkan saknar annan tillgång än avkastningen av stärbhusets efter mannen till 1,000 kronor taxerade fastighet.

Maria Lindholm, född Pettersson, änka efter folkskolläraren Erik Lindholm, är 84 år samt lever ogift. Erik Lindholm, som i nämnda egenskap tjänstgjort i Luttra församling 4 år, i Kungslena församling 3 år och i Tängs församling 24 år, avgick med pension år 1897 samt avled år 1913. Enligt intyg av kyrkoherden i Sventorps församling, där änkan Lindholm nu är bosatt, är hon medellös och befinner sig i behövande omständigheter, varför hennes ansökning om understöd från det allmänna synes kyrkoherden väl grundad.

Inga Modéen, född Andersdotter, änka efter folkskolläraren Johannes Modéen, är 89 år samt lever ogift. Johannes Modéen, som tjänstgjort som folkskollärare i Dannäs församling 9 år och i Åsenhöga församling 16 år, avgick utan pension från sistnämnda tjänst år 1867, varvid han dock bibehöll organist- och klockartjänst till sin död år 1902. Enligt intyg av vederbörande vice pastor och kommunalstämmeordförande åtnjöt Modéen under hela sin tjänstetid som folkskollärare en årlig lön av 200 kronor. Mannen efterlämnade vid sin död inga tillgångar, varför änkan därefter för sitt uppehälle varit beroende av vad hennes barn bisträckt henne. Sagda uppgifter vitsordas även av kommunalstämmans ordförande.

Inga Helena Norlander, född Svensson, änka efter folkskolläraren Johan Fredrik Norlander, är 76 år samt lever ogift. Johan Fredrik Norlander, som i nämnda egenskap tjänstgjort sammanlagt 46 år, därav först i Fröjered's församling 1 år och sedermera i Norra Fågelås församling intill sitt avskedstagande med pension vid utgången av år 1909, avled år 1917. Enligt intyg av vederbörande kyrkoherde befinner sig änkan Norlander i medellösa omständigheter.

På grund av remiss hava utlåtanden avgivits angående Märta Fredrika Sundblads ansökning den 17 november 1917 av direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning och den 31 december 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län samt rörande Charlotta Janssons ansökning den 24 april 1918 av direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning och den 25 april 1918 av statskontoret.

Beträffande de övriga sökandena har verkställande direktören hos folkskollärarnas pensionsinrättning Carl Widström den 24 april 1918 avgivit intyg, att ingen av dem kunnat återfinnas i matrikeln över folkskollärarnas änke- och pupillkassas pensionstagare.

Slutligen har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 24 april 1918 yttrat sig över samtliga ifrågavarande ansökningar.

Direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning har i fråga om änkan Märta Fredrika Sundblad intygat, att hennes man icke varit del-

ägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa samt att, därest han ägt delaktighet i nämnda kassa, änkan skulle varit berättigad att från den 1 mars 1914 komma i åtnjutande av en årlig pension från kassan till belopp av 175 kronor, varjämte direktionen förklarar sig förhindrad att tillstyrka bifall till ansökningen, såvitt med densamma avsåges, att pension skulle beredas sökanden från berörda kassa. Däremot har direktionen erinrat, att pension i liknande fall av riksdagen beviljats från allmänna indragningsstaten. Beträffande samma änka har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län tillstyrkt, att henne måtte tillerkännas ett tillfälligt understöd.

Vad angår änkan Charlotta Jansson har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning anfört:

Sökandens man, numera den 20 januari 1918 avlidne pensionerade förre folkskolläraren i Misterhults församling Johan Gustaf Jansson, vilken sedan 1902 års ingång enligt pensionsbrev den 16 november 1901 nr 2267 åtnjöt årlig pension å 750 kronor från folkskollärarnas pensionsinrättning, var icke delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Sökanden är således utesluten från rätt till pension från denna kassa. Därest emellertid mannen begagnat sig av sin rätt att ingå såsom delägare i kassan, i vilket fall hans delaktighet skulle hava utgjort samma belopp, 1,000 kronor, som låg till grund för den av honom innehavda tjänstens delaktighet i pensionsinrättningen, skulle sökanden hava ägt att från den 1 februari 1918 tillträda en årlig pension från kassan av 25 % av sagda belopp eller 250 kronor.

Med erinran att 1917 års riksdag i anledning av väckt motion (II: 36) beviljat en folkskolläraryänka Karna Nilsson, vilkens man ej heller var delägare i änke- och pupillkassan, en pension å 300 kronor från allmänna indragningsstaten ävensom att uti vid 1918 års riksdag väckta motioner (I: 46, I: 70 och II: 72) hemstälts om beredande av pensioner med samma belegg, 300 kronor, å allmänna indragningsstaten åt ytterligare tre folkskolläraryänkor Hanna Nilsson, Amalia Augusta Mogren och Kristina Larsson, vilka likaledes äro uteslutna från rätt till pension från änke- och pupillkassan, får direktionen beträffande nu förevarande framställning allenast hänvisa till vad sålunda förut i likartade fall förekommit; varjämte direktionen — vad särskilt angår det i ansökningen begärda beloppet, 400 kronor — får anmärka *dels* att, därest i ovan antydda fall delaktighet i änke- och pupillkassan hade förvärvats, pensionen skulle hava utgjort för Karna Nilsson och Hanna Nilsson 150 kronor vardera samt för en var av änkorerna Mogren och Larsson 250 kronor, *dels ock* hurusom på senare tid, senast genom kungl. kungörelse den 11 december 1917, medgivits i behövande levnadsvillkor stadda folkskolläraryänkor med pension understigande 300 kronor att på särskild ansökning erhålla understöd av därtill anvisat statsanslag till så stort belopp, att pensionen och understödet tillsammans uppgå till 300 kronor.

Beträffande änkan Charlotta Jansson har statskontoret i sitt förenämnda utlåtande den 25 april 1918 — under återopande av 1917 års riksdagsbeslut om pension å 300 kronor till folkskolläraryänkan Karna Nilsson — hemställt om förslag till riksdagen angående en årlig pension åt henne å 300 kronor att utgå å allmänna indragningsstaten från och med den 1 februari 1918, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änestånd.

Folkskolöverstyrelsen har hemställt om förslag till riksdagen angående ett årligt understöd av 400 kronor åt en var av ifrågavarande sex folkskolläraryänkor, så länge hon lever ogift, att utgå från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsstaten. Till stöd härför har överstyrelsen anfört:

Vid vissa föregående tillfällen har riksdagen i fall av enahanda art som de här förevarande trätt hjälpande emellan. I sådant hänseende tillåter sig överstyrelsen erinra därom, att 1915 års riksdag med bifall till en i ämnet inom riksdagen väckt motion medgivit, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av 338 kronor finge från och med den 1 januari 1915 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidne folkskolläraren Jöns Holms efterlevande änka Maria Holm, samt att 1917 års riksdag, likaledes i anledning av en inom riksdagen väckt motion, beslöt medgiva, att i enlighet med ovanberörda grunder och villkor en årlig pension av 300 kronor finge från och med den 1 januari 1917 å allmänna indragningsstaten utgå till folkskolläraren Nils Nilssons i Vik änka Karna Nilsson

Enligt överstyrelsens mening synes jämväl i de nu förevarande fallen starka billighetsskäl tala för att understöd å allmänna indragningsstaten beredes en var av de sökande. Med hänsyn till den långa tid av mer än 40 år, som numera förflutit, sedan inträdet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa blev obligatoriskt för därefter antagna folkskollärare, torde några mera vittgående konsekvenser av ett beslut om understöd av statsmedel till ovanberörda sökande icke vara att befara. De upplysningar, som överstyrelsen vunnit i samband med den omfattande prövning av ansökningar om understöd av olika art, som överstyrelsen haft att under de senare åren verkställa, styrker överstyrelsen i denna förmodan. Beträffande beloppet av de ifrågasatta understöden får överstyrelsen erinra därom, att 1917 års riksdag tillerkänt småskolläraryänkan Thilda Petersson ett årligt understöd av 400 kronor ävensom att överstyrelsen i underdånig skrivelse den 24 januari 1918 med hänvisning till riksdagens rörande beredande av ett årligt understöd av 400 kronor åt vissa småskolläraryänkor med en förhöjning av 50 % för en var av ifrågavarande änkor, som styrkte sig äga försörjningsplikt mot ett eller flera egna barn, som ej fyllt 18 år. Då understöden till de nu förevarande sökandena läm igen icke lära kunna sättas till lägre belopp än det för nyssberörda småskolläraryänkor föreslagna beloppet, och då samtliga de sökande icke synas hava någon försörjningsplikt, får överstyrelsen uttala sig för att understöden till ifrågavarande folkskolläraryänkor må bestämmas till 400 kronor årligen för en var av dem.

Departementschefen.

Av det föregående framgår, att ingen av de ifrågavarande folkskolläraryänkornas män ägt delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Anledningen härtill torde visserligen delvis kunna sägas bero på oförstånd från vederbörande lärares sida, men den lär i väsentlig mån hava bestått i oförmåga att med den knappa avlöningen komma ut med avgifterna till änke- och pupillkassan, i synnerhet då många barn funnits att uppfostra. Av ansökningshandlingarna finner man, att en av de lärare, varom här är fråga, haft 6, en 8, två 9 och en 16 barn. En av sökandena fäster också

uppmärksamheten på familjens bekymmersamma ställning. I sin ansöknings yttrar hon härom, att hon och hennes man på grund av tryckta ekonomiska förhållanden ej ansett rådligt att söka delaktighet i änkekassan vid dennas bildande, enär detta varit förenat med efter deras förhållanden stora utgifter.

Såsom förut nämnts, har riksdagen tidigare av billighetsskäl beviljat understöd åt folkskolläraryänkor, vilkas män icke varit delaktiga i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Samma skäl föreligga för beviljande av understöd åt nu ifrågavarande änkor. Jag anser därför, att framställning i sådant hänseende bör göras hos riksdagen.

Folkskolöverstyrelsen har föreslagit, att det årliga beloppet för sagda understöd skulle bestämmas till 400 kronor. Med hänsyn till vad statskontoret anført och i betraktande därav, att riksdagen år 1917 bestämde det årliga understödet åt folkskolläraryänkan Karna Nilsson till 300 kronor, torde understödet åt en var av nu ifrågavarande änkor böra sättas till samma belopp eller 300 kronor. Berörda understöd torde böra utgå å allmänna indragningsstaten, understödet till änkan Charlotta Jansson från och med den 1 februari 1918 och de övriga understöden från och med den 1 januari 1918.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att en var av folkskolläraryänkorna Märta Fredrika Sundblad i Göteborgs Vasa-församling, Charlotta Jansson i Misterhults församling, Elna Andersson i Degeberga församling, Maria Lindholm i Sventorps församling, Inga Modéen i Åsenhöga församling och Inga Helena Norlander i Norra Fågelås församling må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå till Charlotta Jansson från och med den 1 februari 1918 och till de övriga från och med den 1 januari 1918.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan biföll Hans Maj:t Konungen, och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Florén.